

Anne Taran Tjølsen er partner i Svensson Nøkleby i Drammen. Hun er advokat med bred erfaring på skatterettens område, og har solid skatt- og selskapsrettskompetanse knyttet til blant annet transaksjoner, herunder skattemessige forhold knyttet til overdragelse av virksomhet, fusjon, fisjon og omdanning.

Ingen arveavgift? Planlegg aktuelle generasjonsskifter likevel

Av advokat/partner Anne Taran Tjølsen
atjolsen@eurojuris.no

Null arveavgift betyr at det i dag er gunstig å overføre verdier til neste generasjon. Men et generasjonsskifte i levende livet er fordelaktig også av andre grunner.

Som følge av sist tids politiske utvikling, er nok frykten for gjeninnføring av arveavgift betydelig svekket. Arbeiderpartiet og Senterpartiet har begge sagt at de ikke vil gjeninnføre en arveavgift. Regjeringsskiftet bør derfor ikke skape panikk. Heldigvis. Det gir bedre tid for grundige vurderinger og god planlegging av det som kanskje uansett er et godt tidspunkt til å foreta generasjonsskifter i familiebedriften.

I dag har vi ikke arveavgift i Norge, i motsetning til 24 av 36 OECD-land som har ulike former for skatt på arv og gaver. Arveavgiften ble avviklet i Norge i 2014. På avviklingstidspunktet var den en

marginal bidragsyter til den norske statskassen, med sine 2 milliarder. Til gjengjeld har vi som ett av tre land i OECD formuesskatt.

Null arveavgift betyr at det i dag er gunstig å overføre verdier til neste generasjon. Men et generasjonsskifte i levende livet er fordelaktig også av andre grunner. Gjennomført riktig skaper det normalt forutsigbarhet og klarhet med hensyn til givers ønsker for alle involverte parter, og det er et nyttig verktøy for å hindre familiekonflikter. Men det fordrer åpenhet, evne til å lytte og gode diskusjoner i familien i forkant av gjennomføring.

Bolig og fritidseiendommer du skal bruke selv, er det ofte lurt å beholde. Aksjer i familieselskapet kan det imidlertid være på høy tid å overføre til neste generasjon.

Vi har nedenfor forsøkt å gi noen innspill på hva familier som ønsker generasjonsskifter, bør ha tenkt gjennom før de går i gang. Kort oppsummert bør et planlagt generasjonsskifte deles i fire faser: **analyse, planlegging, klargjøring og gjennomføring.**

1. ANALYSE

Som første trinn i et mulig generasjonsskifte bør du tenke nøye gjennom hvorfor du ønsker å overføre verdier til neste generasjon. Du bør sette opp en oversikt over hvilke verdier du eier, og hvordan formuen fordeler seg. Deretter bør

du vurdere hvilke verdier du ønsker å beholde, og hvilke som kan og bør overføres til neste generasjon. Bolig og fritidseiendommer du skal bruke selv, er det ofte lurt å beholde. Aksjer i familieselskapet kan det imidlertid være på høy tid å overføre til neste generasjon.

Deretter bør du vurdere hvem du ønsker skal motta hva. Hva gjelder familievirksomheten, bør det gjøres en vurdering av hva slags type virksomhet som drives, og hvem som er best egnet til å drive denne videre i fremtiden. Er ingen egnet eller interessert, bør du vurdere om salg er et alternativ, eller å satse på ansatt

ledelse og passive eiere. Du bør vurdere både din egen og mottakers alder på tidspunktet for overføringen i forhold til hvor mye kontroll du ønsker å gi fra deg, det være seg familiebedriften, hytta eller leiligheten i Spania. For du gir det faktisk bort. Du bør også se overføringene i et helhetlig bilde: Hvis du gir bort hytta nå til ett av barna – hva skal de andre barna i så fall motta? Skal hytta avkortes i senere arveoppgjør med de øvrige barna? Og hvis alle barna skal overta aksjene i familiebedriften; hvem skal ha avgjørende myndighet og hvordan skal de andres eventuelle minoritetsinteresser ivaretas? Skal de

ha stemmerett, styrerepresentasjon eller annet? Du bør heller ikke glemme eventuelle svigerbarn i vurderingene. De har ofte stor påvirkning som det gjerne er klokt å ta i betraktning. Er det særkullsbarn i bildet, bør du vurdere hvordan du ønsker å ivareta disse i forhold til felles barn.

Du bør også tenke gjennom om du ønsker å overføre alt på en gang, eller kun deler av verdiene. I familiebedriften bør du kanskje fase inn barna over tid, la de vokse seg inn i oppgaven, før du gir dem alt ansvaret.

En tommelfingerregel er å spørre seg om du har den samme faktiske situasjonen etter at du ga fra deg aksjene som før. I så fall har du en klar risiko for at tidspunktet for overføring vil bli underkjent.

Dessuten bør du tenke nøye igjennom hvilke verdier og hvilken inntekt som er nødvendig for at du skal kunne ha den levestandarden du ønsker deg resten av livet, inkludert hvilke pensjonsordninger du har, og hva du trenger å beholde.

Som en del av analysen bør du også sette deg inn i gjeldende regelverk, inkludert arvereglene, skatte- og avgiftsregler knyttet til de formuesobjektene som er aktuelle å overføre, hvilke skatte- og avgiftssatser som gjelder, og hvilke innslagspunkter disse har.

2. PLANLEGGING

Når du har gjort analysen, og har en klar oppfatning av hvordan du ønsker generasjonsskiftet gjennomført, bør du diskutere tankene dine med barna. I denne fasen bør du avklare om dine forventninger samsvarer med barnas. Kanskje er ikke den du mener er best egnet til å overta, interessert i å overta? Kanskje mener ikke de to barna som ikke får aksjene i familiebedriften, at de øvrige verdiene er riktig vurdert?

Er ingen av barna interessert i å overta familiebedriften, og du vurderer salg, bør du vurdere om du har en optimal eierstruktur på verdiene dine sett i et skattemessig perspektiv. Eventuelt hva som må til for å få på plass en slik struktur slik at du er rigget for et salg. Ganske mange velger å legge familieselskapet inn i en holdingstruktur i forkant av salg for å kunne selge aksjer skattefritt. Fritidseiendommer og andre

formuesverdier som skal brukes privat, bør eies privat. Eier du slike verdier gjennom et eget aksjeselskap, må du beregne en leie for bruken av egne formuesverdier, da du og selskapet ditt er to forskjellige skattesubjekter og skal vurderes individuelt. Erfaringsmessig blir det fort til at slik leie ikke beregnes, noe som kan bli svært dyrt om skattemyndighetene ser på saken.

Hvis barna skal overta familiebedriften, kan det hende de bør eie familieselskapet gjennom personlige holdingselskaper. Å planlegge for dette på et tidlig tidspunkt, vil kunne spare penger til omorganiseringer på et senere tidspunkt, som gjerne blir dyrere og mer tidkrevende enn om dette er på plass på tidspunktet for gjennomføring av generasjonsskiftet.

Hvis du ønsker å fase inn barna over tid, vil innføring av ulike aksjeklasser kunne være en god ide. Ulike aksjeklasser kan gi ulik stemmerett og/eller ulik rett til utbytte. Det er likevel avgjørende at B-aksjer som overføres til barna, har en reell verdi i form av økonomiske og/eller organisatoriske rettigheter for å unngå at hele gaven blir underkjent.

I vurderingen av dette er det absolutte utgangspunktet at aksjeoverføringen må ha realitet både for giver og mottaker for at den skal stå seg i forhold til skattemyndighetene. Det vil ikke være nok å etablere A- og B-aksjer der kun A-aksjene har stemme- og utbytterett. Da har du egentlig bare overført formuesskatt til barna dine. Det

er heller ikke nok å overføre B-aksjer som kun gir utbytterett til å dekke formuesskatten. Slike overføringer innebærer ingen realiteter, verken for deg eller barna. Du har fortsatt all kontroll i selskapet, og du er mottaker av alle verdiene. Men det vil være tilstrekkelig om både A- og B-aksjene har utbytterett selv om kun A-aksjene har stemmerett.

Når skatteetaten tidligere vurderte realiteten i gaveoverføringer med hensyn til arveavgift, gikk de konkret til verks. De så på hvem som etter gaveoverføringene satt med de økonomiske rettighetene til aksjene, typisk avkastningen i form av utbytte. Slik rett måtte være ubetinget skulle den stå seg. Det var ikke nok at giver gjennom sin A-aksje kunne bestemme at B-aksjene likevel skulle få utbytte. Det måtte følge av rettighetene som lå i B-aksjen som sådan. Derimot trengte ikke B-aksjen ha lik rett til utbytte som A-aksjen, – den kunne graderes. Det er naturlig å anta at

samme vurderinger vil bli lagt til grunn hvis en arveavgift gjeninnføres.

De så også på hvem som satt med de organisatoriske rettighetene, dvs. stemmeretten, og dermed kontrollen i selskapet. Slapp du til barna dine i beslutningene, var dette et klart moment med hensyn til realiteten i overføringen.

Det var konkrete helhetsvurderinger som ble foretatt. Vurderingene ble gjort på tidspunktet for gaveoverføringen. Etter den gamle arveavgiftsloven ble en gave ansett ytt først når giveren med «endelig virkning har gitt fra seg rådigheten, eller den etter forholdene vesentlige rådigheten». Hvis det først var på det senere tidspunktet, da giver døde, ble det uansett beregnet arveavgift ut fra verdiene på dødsfallstidspunktet, da gaven reelt sett ikke ble ansett overført på det tidligere tidspunktet.

Vi anbefaler også at alle barna signerer alle gavebrevene. På den måten kan ingen i ettertid si at de ikke visste om gavene.

Tenk deg at du gir bort 99 % av aksjene i selskapet i form av B-aksjer. Resterende 1 % er knyttet til A-aksjen, som har stemmerett og rett til 80 % av utbyttet. B-aksjene har ikke stemmerett og kun rett til 20 % av utbyttet. Hvor store verdier er egentlig overført? Det er sannsynlig å anta at ved en gjeninnføring av arveavgiften vil skattemyndighetene fort legge til grunn at reelt er det kun overført 20 % av verdiene, og at det dermed skal beregnes arveavgift av 80 % av verdien på tidspunktet for det senere arvefallet.

Som det fremgår, er det konkrete vurderinger som må gjøres. Disse må også vurderes opp mot andre rettigheter i aksjene, som om det er salgs- eller pantsettelsesforbud knyttet til aksjene, hvilken pris som skal legges til grunn ved eventuell forkjøpsrett, osv. En tommelfingerregel er å spørre seg om du har den samme faktiske situasjonen etter at du ga fra deg aksjene som før. I så fall har du en klar risiko for at tidspunktet for overføring vil bli underkjent.

3. KLARGJØRING

I denne fasen sørger du for optimal struktur på overføringene. Er det behov for å omdanne personlig eid virksomhet til aksjeselskap for å kunne overføre aksjer til flere barn, er det tiden for det nå. Vil et personlig holding ha noe for seg for barna, er det nå disse bør stiftes slik at de er klare til å være mottakere av aksjene. Har du allerede et aksjeselskap bestående av drift og eiendom, der det ene barnet skal overta driften

mens de to øvrige skal være med på eiersiden i forhold til eiendommen, bør du nå fisjonere aksjeselskapet ditt før du overfører aksjene.

Hvis du overfører aksjene i familieselskapet til barna, bør du før en overføring sørge for at en aksjonæravtale som regulerer blant annet utbytterettigheter, forkjøpsrettigheter osv. er på plass. Er det fritidseiendommen du ønsker å overføre til barna i fellesskap, bør du sørge for at det inngås en sameieavtale. Og ikke bare en sameieavtale, men også et husordensreglement er å anbefale – det er utrolig hvor små bagateller som kan skape strid og uvennskap. Bare det å være enige om at alt sengetøy skal være tatt av sengene før søster eller bror skal bruke hytta uken etter, kan være lur å ha på plass. For ikke å snakke om håndtering av vedlikehold.

4. GJENNOMFØRING - FORMALISERING

Når både egne og arvingenes ønsker og forventninger er avklart, er det tid for å formalisere overføringene. Vi anbefaler at det utarbeides gavebrev som viser hva som overføres, verdien av det mottatte på overføringstidspunktet, om verdien skal oppreguleres ved senere og endelig arvefall og eventuelt hvordan, om gaven skal være mottakerens særreie, om det skal unntas vergemål hvis mottaker er mindreårig, om det skal avkortes i fremtidig arv osv.

Vi anbefaler også at alle barna signerer alle gavebrevene. På den måten kan ingen i ettertid si at de ikke visste om gavene.

© Tatiana Badiava | Dreamstime.com

Eventuelle aksjonæravtaler, sameieavtaler, husordensregler mv. bør også være nedtegnet skriftlig på tidspunktet for gaveoverføringen, jf. over. Formaliseringene skaper klarhet i hva som er betingelsene ved gaveoverføringene, for sameiet og for aksjonærforholdet, og man unngår i større grad at det i ettertid oppstår krangel.

I tillegg anbefaler vi deg å sette opp et testamente, der hva som er gitt i forskudd til den enkelte fremgår, dessuten hvordan de resterende verdiene ønskes fordelt.

5. DOKUMENTAVGIFT

Det er viktig å være klar over at ved overføring av fast eiendom som gave/forskudd på arv, påløper det dokumentavgift ved overskjøting av grunnbokshjemmelen. Det gjør det ikke ved en arveoverføring ved dødsfall.

Unnlater du å overskjøte grunnbokshjemmelen på gavetidspunktet, må du være forberedt på at den kommer på det senere tidspunktet ved arvefallet. Vi er kjent med at en del rapporterer inn dette som overført ved arvefallet til Kartverket og dermed unngår dokumentavgift som følge av at Kartverket legger til grunn at eiendommen først er overført ved dødsfall. Da har du strengt tatt gitt uriktige opplysninger, og du løper en risiko for gjennomskjæring og beregning av dokumentavgift av verdien på dødsfallstidspunktet basert på at eiendommen reelt sett ble overført som gave på det tidligere tidspunktet.

Dette er noen utgangspunkter fra vår side, der realitet i overføringene er det helt sentrale. Det er i tillegg mange konkrete detaljer som bør vurderes ved et generasjonsskifte. Vi i Svensson Nøkleby hjelper deg gjerne med innspill og de konkrete vurderingene som bør gjøres i ditt tilfelle.